

2025. szeptember 19. péntek – 5785. elul 26.
péntek 18:30 | gy. gy. 18:29 | szombat 10:00 | havdala 19.31

www.frankel.hu

83/6

NICÁVIM

(V. Mózes 29.9. – 30.20.)

נִצְבִּים

Szó esik arról, hogy miként gyűjtötte egybe Mózes a nép apraját-nagyját, hogy utolsó figyelmeztetést intézzon hozzájuk. Ebben a nép vezetője elmondja maradjanak hűek Istenhez és a Tórához. Mózes felvillantja a megterés lehetőségét, beszél a Tóra teljesíthetőségéről, és a választás szabadságáról is.

A Ros Hásánához kapcsolódó Nicávim (נִצְבִּים) hetiszakasz felel meg a legjobban a hamarosan beköszöntő zsidó új esztendő hangulatának előkészítésére. Mózes már halálára készül, és minden erejével azért küzd, hogy a nép kövesse tanításait halála után is. „Ma mindannyian a Örökkévaló színe előtt álltok, vezetőitek, bíraitok, véneitek, egész Izrael, gyermekeitek, asszonyaitok és az idegen, aki köztetek lakozik.” Mózes halála előtt megerősítette az Isten és Izrael között kötött szövetséget, a szövetség a jövőendő nemzedéket is kötelezi. A hetiszakasz ezúttal az egyéni felelősséget emeli ki: „Van, aki áldásban bizakodva ezt mondja: jó sorsom lesz akkor is, ha megátalkodott szívvel élek! Pedig emiatt elpusztul az öntözött föld a kiszáradttal együtt. Az Örökkévaló nem fog megbocsátani, felgerjed haragos indulata az ilyen ember ellen, és rászáll arra minden átok. Még a nevét is eltörli az Örökkévaló az ég alól.” A gonosztevő nem bújhat meg a nép jámborainak háta mögött, viselnie kell egyéni büntetéseinek következményét. Hetiszakaszunk megismétli a sokszor hangoztatott szabad választást a jó és a rossz között. „Tanúként hívom ma ellenetek az eget és a földet, hogy előtökbe adtam az életet és a halált, az áldást és az átkot. Válaszd hát az életet, hogy élhess te és utódaid is.” Csak a szabad választás a jó és rossz között teszi az embert felelőssé tetteiért. Ezt már a Tóra első fejezeteiben is olvashattuk Káin esetében. Amikor Káin testvére megölésére készült, így szólt hozzá az Ö. való: „Ajtód előtt leselkedik a bűn, téged kíván (elcsábítani), de te légy úrrá rajta.” De Káin nem lett úrrá gyilkolási ösztönén és ezért elnyerte büntetését.

A héten a zsinagógákban felolvasott hetiszakasz címe: Nicávim (נִצְבִּים). A szidra elnevezésének jelentése: itt állok. Hamarosan beköszöntenek az őszi ünnepek, a reggeli imánál már felharsan a sófár, a kos szarvából készült kürt. Az új zsinagógai év előtt recitáljuk ezt a hetiszakaszt. Mózes halála napján maga elé gyűjti népét, nemcsak azokat, akik akkor éltek, hanem azokat, akik már eltávoztak és azokat is akik születni fognak. Tehát minket is! A mi lelkünk is ott sorakozott Mózes előtt. „Azzal, aki itt van, itt állva velünk ma, az Örökkévaló színe előtt, és azzal is, aki nincs itt ma velünk”. Figyelmeztet Mózes, hogy igéi betarthatók, a földön találhatók, nem az égben és nem a tengeren túl, hanem „szájakban és szívekben”. Csak akarat kell megtartásához, és akkor választjuk az életet.

Az ötödik könyv, a Tóra vége felé zajlik le az Örökkévaló és a nép közötti szövetség megerősítése és a szöveg nyomatékosan hangsúlyozza, hogy ezen az alkalmon mindenkinek jelen kell lennie, még a közösség legkisebb presztízsű tagjainak is, a legalantasabb munkákat végző favágókat és a vízfordókat külön, kitüntetően megemlíti a szöveg, akárcsak az Izraelben élő jövevényeket, a nem zsidó „kisebbségeket”. Továbbá azokat, akik még meg sem születtek. Az elgondolható legteljesebb közösség fogalmát rajzolja ki a szöveg, amely jogokat terjeszt ki és kötelezéseket ró még nem létező honfitársakra. Egy olyan közösség eszményét fogalmazza meg, amelyben nem csak a „nemzeti kisebbségeknek”, a társadalom periferiáján lévőknek van helyük, hanem azokra is tekintettel kell lenni, akik még náluk is kevésbé képviselhetik az érdekeiket, a jelenlévők elképzelt dédunóikára. Közösséghez tartozni elsősorban felelősséget jelent tőlem távoli emberekért, olyanokért, akiket nem is ismerek esetleg. A nemzetek ilyen elképzelt közösségek. Korántsem egyértelmű, persze, hogy hogyan lehet olyan embereket bevonni a közösségbe, akiknek tulajdonképpen elképzelni sem tudjuk az igényeit, hogyan viselkedhetünk felelősen azokkal, akikkel szinte bizonyosan nem fogunk egy időben élni, akik majd a mi halálunk után születnek meg? A legelső parancsok egyike, amelyet az emberi nem kap Istentől, az, hogy szaporodjon és sokasodjék, gondoskodjon az élet továbbörökítéséről, legyen rá gondja, hogy legyen, aki túléli őt. Tudja, hogy személyes halála csak egy természetes folyamat része, hogy egy-egy szereplő távozása után maga a történet zavartalanul folyik tovább. És a történet az igazán fontos. Ezért kell Izraelnek, egyfajta mintatársadalomként, minden nemzedékért előre felelősséget vállalnia, a nevükben is jóváhagyni a megállapodást az Örökkévalóval kötött szövetségükről. Úgy kell kalkulálni a döntéseinkkel, hogy kihatnak messze túl a mi várható életidőnkön. Ahogy az emberiség kezében egyre több hatalom, technikai tudás összpontosul, úgy nyúlik egyre messzebbre a döntéseink hatása, és úgy lesz egyre aktuálisabb ez a hetiszakasz. Joggal mondta pár napja Greta Thunberg, hogy a ma aktív politikai döntéshozók a ma élő-választó állampolgároktól kapott felhatalmazással a következő nemzedékek jövőjét rabolják el. A szövetségekötés azzal, hogy hangsúlyosan kiterjed mindenkire a perifériára sodródottaktól a meg nem születettekig, azt sejteti, hogy nem csak Isten iránt viselünk szerződéses felelősséget, hanem egymás iránt is, a szövetség csak akkor maradhat fent, ha mindig kiterjed rájuk is, hangsúlyozza Shira D. Epstein, a Jewish Theological Seminary oktatója. A még nem felnőttek nevében a még meg sem születettekért mondott beszéd, amelyet Greta Thunberg mondott el, épp arról beszélt a Nicavim hetiszakasz hetében, amiről maga a hetiszakasz is szól.

Szabó Dália Hadassa, az OR-ZSE Zsidó kultúratörténet mesterszak hallgatója A szövetség megkötötték azokkal, akik ezt választják, „és azokkal is, akik nincsenek itt ezen a napon”. Meglehetősen egyoldalú jogi aktust látunk itt, hiszen a szövetség érvénybe lép, függetlenül attól, hogy az egyik fél akarja-e, egyáltalán jelen van-e testi valójában. Sőt, ez a fajta szerződés nem veszti érvényét az idő múlásával, így a még meg nem születettek is öröklik az „átokkal súlyosbított” szövetséget. Az ember számos hasonló, kötelességekkel és jogokkal egyaránt járó, általa nem választott viszonyrendszerbe születik – tekinthetünk így a családi kapcsolatainkra, a közösségre, amelynek tagja vagyunk, vagy akár arra, hogy egy bizonyos állam polgáraként jövünk a világra. Azonban ezek a kötétségek – ha a körülmények adottak – megszüntethetők, illetve legalábbis lecserélhetők más kötelességekre és jogokra. Dönthetnek például úgy, hogy más országban, más állam polgáraként szeretnék élni. Ha ez a váltás az adott helyzetben nem is megvalósítható az egyén számára, semmiképp sem beszélhetünk örök érvényű szövetségekről a fenti példák esetében. Van azonban az Izrael népével kötött szövetségen kívül egy másik, amely alól nem tudjuk kivonni magunkat, és amelynek örökérvényűsége megkérdőjelezhetetlen: az ember és a természet kapcsolata. Ez a viszony elképzelhető a tórai szövetség mintájára, hiszen semmi hatásunk nem volt a megkötetésére, nem áll módunkban megszüntetni, és a következő nemzedékekre ugyanúgy érvényes, mint őseinkre és ránk. A gravitáció vagy a klímaváltozás hatásaitól az egyén nem tudja függetleníteni magát. Az ilyen, az Örökkévaló vagy a természet által egyoldalúan megkötött szövetség esetében nincs más választásunk, mint felelősségünk teljes tudatában, emelt fővel elfogadni azt, méltóvá válni rá, és a minket követő generációknak úgy örökíteni át, hogy nem súlyosbítjuk további átkokkal. Az ember és a természet viszonyában ennek módja lehet a környezettudatosság, amely most, a klímaváltozás évtizedeiben egyre fontosabbá válik. Ne feledjük, hogy a szövetség egyoldalúan kötött, és egyoldalúan fel is mondható, de csak az egyik félnek van erre joga és lehetősége, azoknak nem, akik örökölték, kapják azt.

Czingel Szilvia, néprajzkutató, kulturális antropológus (Centropa Alapítvány) Az emberélet fontos átmeneteihez fűződő rítusok a gyermek születéséhez, a felnőtté váláshoz, a házassághoz és a halálhoz kapcsolódnak. Az átmeneti rítus fogalmát a 20. század elejének egyik legmeghatározóbb vallásantropológusa, Arnold van Gennep vezette be, ezzel új irányt jelölt ki a rítus kutatásban. Gennep meghatározása szerint az átmeneti rítusoknak három fő fázisuk van: az elválasztó rítusok, átmeneti és befogadó rítusok. Az elválasztó rítusok az elhagyandó állapotból kivezetik az egyént, az átmeneti rítusok egy várakozó állapotot idéznek elő, majd a befogadó rítusok, egy új állapotba vezetnek, ami státuszváltással jár együtt. Azért van rájuk szükség, mert az egyén az átmenet során krízisben van. A nagy életesemények átmenetei során az átmeneti rítusok átsegítik az egyént a társadalmi státuszváltással járó válságokon, valamint lassítják a nagy változásokban bekövetkező hirtelen átmenetet, végül kész megoldási formákat, szerepeket bocsátanak a rítusban résztvevők rendelkezésére. A zsidó hagyományban különösen fontosak, bennük rejlett és rejlik most is a közösség megtartó ereje. Ennek egyik érdekes példája, a ma már alig ismert és gyakorolt, de a mára is kiható jelentést hordozó szokás, a chálícá szertartás. A chálícá a levirátus, azaz a sógorházasság szokásával volt kapcsolatos. Annak a férfinak, akinek fivére utód nélkül hunyt el, kötelessége volt feleségül vennie a megözvegyült sógornőt. A sógor visszautasíthatta a házasságot. Ilyenkor alá kellett vetnie magát a chálícá (lábbeli-levétel) szertartásnak: a Vének Tanácsa előtt az özvegy lehúzta sógora saruját, a földre köpött előtte, s azt mondta: „Ez történnék mindenkivel, aki nem akarja testvére házát fölépíteni” – megszegyenítette tehát a felelősséget nem vállaló testvért. A chálícá nélkül az özvegy nem mehetett újra férjhez. Ha valakit megfosztanak a lábbelijétől, a hagyomány szerint szimbolikusan a hatalmától fosztják meg. A köpés a megalázás, az elhatárolódás nagyon markáns jelzése a sógor felé. A szertartás után az özvegy nő szabadon választhatta meg új férjét. A chálícá nagyon archaikus rítus, amely Magyarországon még az ortodox közösségekben is ritkaságszámba ment, de a nyoma fellelhető például a Sopron környéki hagyományanyagban. Ennek a szokásnak egy speciális cipő, a chálícábocskor volt a legfontosabb kelléke. Grünbaum Gyula kereskedő, aki 1909 és 1920 között gyűjtött múzeumi megbízásból tárgyakat, a sopronkeresztúri zsidó közösségben bukkant a chálícábocskor nyomára. Az egymás és különösen a nők iránt érzett felelősségvállalás és a családi egység nyomai manapság, egy átmenetben levő társadalomban sajnos egyre ritkábbak. A hagyomány és a modernitás kettős kötelékében élünk, keresve a megoldást.

HÍREK A VILÁGBÓL

Új esztendő, ünneplés, megtérés, zsinagóga látogatás – közeledik Ros Hasana. https://bzsh.hu/2025/09/18/kozeledik-roshasana/
Izrael: „Gáza lángokban áll” – megindult a szárazföldi offenzíva. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/izrael/izrael-gaza-langokban-all-megindult-a-szarazfoldi-offenziva
Nagyszabású lengyelországi program és holokauszt-túlélők országos találkozója az Emema jövő évi tervei között. https://kibic.hu/2025/09/17/nagyszabasu-lengyelorszagi-program-es-holokauszt-tulelok-orszagos-talalkozoja-az-emema-jovo-evi-tervei-kozott/
Ursula von der Leyen nek, az Európai Bizottság elnökének, António Costának, az Európai Tanács elnökének és Roberta Metsolának, az Európai Parlament elnökének küldött levelükben több tucat rabbi választ sürgetett arra a kérdésre: „Van-e jövője a zsidóknak Európában?”. https://www.szombat.org/politika/van-e-jovoje-a-zsidoknak-europaban-rabbik-levele-europai-vezetokhoz

Éremkincset találtak Galileában – ritka bizonyíték a zsidók utolsó rómaiak elleni felkelésére. https://izraelinfo.com/2025/09/18/eremkincset-talaltak-galileaban-ritka-bizonyitek-a-zsidok-utolso-romaiak-elleni-felkelesere/
A dohai túlélő beszél, veszélyben a katonák és rakéta szétlövés lézerrel. https://ujkelet.live/2025/09/18/a-dohai-tulelo-besz-el-veszelyben-a-katonak-es-raketa-szetloves-lezerrel/
Egy neonáci banda rendszeresen vert hajléktalanokat a II. János Pál Pápa téren. https://hvg.hu/itthon/20250918_Rendszeresen-bantalmazhattak-hajlektalanokat-egy-skinhead-banda-tagjai-a-II-Janos-Pal-Papa-teren
Köves Slomó: bízunk a pozitív folytatásban. https://168.hu/itthon/koves-slomo-bizunk-a-pozitiv-folyatasban-sorsok-haza-emih-mtk-290609
Deutsch Tamás: Városliget színvonalú közpark épül az év elején megnyitó Brüll Alfréd Ház – Magyar Zsidó Örökség Parkja körül. https://infostart.hu/belfold/2025/09/18/deutsch-tamas-varosliget-szinvonalu-kozpark-epul-az-ev-elejen-megnyito-brull-alfred-haz-magyar-zsido-orokseg-parkja-korul
Kiderült, mit tervez a kormány az MTK-nak adott Sorsok Házával. https://24.hu/belfold/2025/09/18/kiderult-mit-tervez-a-kormany-az-mtk-nak-adott-sorsok-hazaval/
Elkészült az új izraeli csodafegyver, a vasnyaláb. https://444.hu/2025/09/18/elkeszult-az-uj-izraeli-csodafegyver-a-vasnyalab
Bóka János: a kormány elkötelezett a zsidó örökség megóvásában. https://bzsh.hu/2025/09/17/boka-janos-a-kormany-elkotelezett-a-zsido-orokseg-megovasaban/
Noam Chen búcsúja Budapesttől: „Ez lett az új kedvenc városom”. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/kultura/noam-chen-bucsuja-budapesttol-ez-lett-az-uj-kedvenc-varosom
Az MTK kapja meg a Sorsok Házát. https://kibic.hu/2025/09/17/az-mtk-kapja-meg-a-sorsok-hazat/
A mai nap fontos mérföldkő volt az Izrael és Magyarország közötti partnerségben. Sor került az ürkutatási együttműködési megállapodás ünnepélyes aláírására, amelyet Nagy Márton miniszter és Gila Gamliel miniszter asszony láttak el kézjegyükkel. Ez a lépés megnyitja az ajtókat a közös tudományos, technológiai és innovációs projektek előtt. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/magyar-izraeli-urkutatasi-megallapodast-irtak-ala
10 148 000 lakos Izraelben, 79 ezer ember hagyta el az országot az elmúlt évben. https://izraelinfo.com/2025/09/17/10-148-000-lakos-izraelben-79-ezer-ember-hagyta-el-az-orszagot-az-elmult-evben/
Rossz hírek diplomáciai és hazai fronton is. https://ujkelet.live/2025/09/17/rossz-hirek-diplomaciai-es-hazai-fronton-is/
Palesztinpárti aktivisták a saját óráján támadtak rá egy pisai professzorra, ezentúl a kollégái vigyáznak majd rá. https://hvg.hu/kultura/20250918_Palesztin-parti-aktivistak-Pisai-Egyetem-professzor
Zelenszkijnek írt levelet, végül izraeli kémkedés miatt végezték ki Iránban. https://24.hu/kulfold/2025/09/17/zelenszkijnek-irt-levelet-vegul-izraeli-kemkedes-miatt-vegeztek-ki-iranban/
Az izraeli kulturális miniszter megvonná a legrangosabb izraeli filmdíj támogatását. https://telex.hu/kulfold/2025/09/18/izrael-film-dijatado
Niedermüller visszaszólta a zsidónegyed kiválását forszírozó rabbiknak. https://444.hu/2025/09/18/niedermuller-visszaszolt-a-zsidonegyed-kivalasat-forszirozo-rabbiknak
Izrael önálló fegyvergyártásba kezd a leállított fegyverszállítások ellensúlyozására. https://bzsh.hu/2025/09/17/izrael-onallo-fegyvergyartasba-kezd-a-leallitott-fegyverszallitasok-ellensulyozasara/
Izraeli karmesterük miatt mondták le a Müncheni Filharmonikusok koncertjét Belgiumban. https://mazsihisz.hu/hirek-a-zsido-vilagbol/hirek-lapszemle/izraeli-karmesteruk-miatt-mondtak-le-a-muncheni-filharmonikusok-koncertjet-belgiumban
Jól kinézünk! – A politikai és a faji antiszemitizmus. https://kibic.hu/2025/09/16/jol-kinezunk-a-politikai-es-a-faji-antiszemitizmus/
Az országos főrabbi kezdeményezését facebook posztjában fejtette ki. https://www.szombat.org/hirek-lapszemle/frolich-robert-mozgalmat-indit-a-zsidonegyed-valjon-ki-a-vii-keruletbol
„A tenger” tarolt az Ophir-díjakon – és Izraelt képviseli az Oscar-versenyben. https://izraelinfo.com/2025/09/17/a-tenger-tarolt-az-ophir-dijakon-es-izraelt-kepviseli-az-oscar-versenyben/
A szíriai külügyminiszter Washingtonban tárgyal a védelmi megállapodásról, és Szmotrich gázai kiárúsítási tervei. https://ujkelet.live/2025/09/18/a-sziriai-kulugyminiszter-washingtonban-targyal-a-vedelmi-megallapodasrol-es-szmotrich-gazai-kiarusitasi-tervei/
Izrael légicsapást mért a jemeni Hodeida kikötőjére. https://24.hu/kulfold/2025/09/16/izrael-legicsapas-jemen-hodeida/
„Csak további sebeket sikerült ejteni” – Szürreális fordulatot vett a Sorsok Háza története. https://nepszava.hu/3294844_sorsok-haza-mtk-emlekkozpont-surrealis-fordulat-reakcio-korkep